

Dinevičs: «Tautai pienācis laiks atprasīt savas tiesības!»

Latvijas Sociāldemokrātiskā strādnieku partija sākusī parakstu vākšanu referendumam par izmaiņām Satversmē, kas dotu iespēju Valsts prezidentu vēlē tautai. Par šo partijas iecerī LSDSP priekšsēdētāju JĀNI DINEVIČU iztaujāja "LA" žurnālists Voldemārs Krustiņš un Māris Antonevičs.

— Kā sociāldemokrāti vērtē jauno Valsts prezidentu Valdi Zatleru?

— Es labi pazīstu gan Zatleru, gan otru prezidenta kandidātu Aivaru Endziņu no Tautas frontes laikiem. Tāpēc man bija ļoti grūti izvēlēties, kuru no viņiem atbalstīt, neko sliktu ne par vienu, ne otru nevaru teikt. Tajā pašā laikā mani neapmierina procedūra, kā tika ievēlēts Valsts prezidents. Bija aizņēta, viens kandidāts tika nostādīts pret otru. Daudziem pēc šīm vēlēšanām palika aizvainojums, kurš vēl joprojām nav pārgājis. Tas bija viens no iemesliem, kāpēc mēs sākam vākt parakstus. Simts Saeimas deputātu izvēli var apstrīdēt, bet, ja ir visas tautas vēlēts prezidents, tad mazākumam ir jāsamierinās.

— Bet LSDSP nav starp tiem, kas apstrīd Zatlera ievēlēšanu?

— Nekādā gadījumā! Mēs uzskatām, ka viņš ir ievēlēts par prezidentu atbilstoši pašreizējiem likumiem un vēlēšanu kārtībai. Kā valsts augstākā amatpersona viņš ir pelnījis cieņu. Man nepatika, kā žurnālisti izturējās pret Zatlera kungu viņa pirmajā preses konferencē. Domāju, ka tas bija par traku!

— Jūsu partija nav vienīgā, kas sākusī runāt par tautas vēlēto prezidentu. Citi gan pagaidām vēlas tikai diskutēt, bet jūs esat gatavi rīkoties.

— Sociāldemokrāti ir bijuši konsekventi šīs idejas atbalstītāji jau kopš 2001. gada. Toreiz tika piedāvāta pilnīgi jauna Satversmes redakcija.

— Tā sauktā Bojāra Satversme...

— Tieši tā! Lai gan bez Bojāra tās izstrādē piedalījās vēl vairāki juristi, piemēram, Zemribo kungs un Cielavas kungs. Toreiz izvērtās diezgan vētraina diskusija — daudzi izteicās, ka viņi atbalsta ideju par visas tautas vēlēto prezidentu, taču nedomā, ka tāpēc būtu jāmaina visa Satversme. Šobrīd LSDSP nolēmusi vēlēties rosināt šo jautājumu citā kontekstā. Mēs piedāvājam mainīt tikai divus Satversmes pantus — 35. pantu, paredzot, ka Valsts prezidentu vēl visi Latvijas pilsoņi, un 36. pantu, ka prezidenta ievēlēšanas kārtību nosaka īpašs Saeimas pieņemts likums. Un viss! Mums pārmet, ka neesam izteikušies par 52., 53. un citiem pantiem, kur tāpat ir runa par to, kā veidojas prezidenta attiecības ar Saeimu. Mēs uzskatām, ka to lemt referendumā ir nepareizi. Ja mēs piedāvāsim grozīt uzreiz daudzus Satversmes pantus, cilvēki vienkārši apjūs un rezultāts būs tieši tāds pats kā ar Bojāra Satversmi. Šo sakārtošanu var veikt pēc tam, kad ir atbildēts uz galveno jautājumu. Parlamentam taču ir tiesības ar 2/3 balsu mainīt arī citus Satversmes pantus, izpildot tautas gribu. Lai tad vēlāk simts gudrās galvas strādā.

LĪGAS VASIŅUNAS FOTO

Jānis Dinevičs: "Ja mēs piedāvāsim grozīt uzreiz daudzus Satversmes pantus, cilvēki vienkārši apjūs. Tāpēc parakstu vākšana ir tikai par diviem pantiem."

Es nesaprotu, kāpēc daudzi deputāti uztraucas, ka tauta varētu kļūties un ievēlēt sliktu prezidentu. Tad varbūt, arī vēlot Saeimu, tauta ir kļūdījies? Varbūt viņi nemaz nav cienīgi atrasties parlamentā?

— Jūs gribat mainīt tikai divus Satversmes pantus, bet pārējos atstāt vēlākai "piekārtošanai". Tātad kādu brīdi varētu būt situācija, ka viens pamatlikuma pants būs pretrunā ar citu?

— Tieši tāpēc tas ir jādara tagad, kad jaunais prezidents tikko ir sācis pildīt pienākumus un viņa pilnvaru termiņš ir četri gadi. Šajā laikā ir iespējams sakārtot likumus, lai tajos nebūtu nekādu pretrunu. Ja mēs ar līdzīgu iniciatīvu nāktu isi pirms vēlēšanām, tad gan, visticamāk, būtu haoss. Beidzot ir jāizšķiras, vai mēs gribam atbalstīt šo ideju vai ne.

«Ja nebūs vienošanās starp vairākiem politiskajiem spēkiem, arī tādām, kas ir pārstāvēti Saeimā, tādā gadījumā pasākums ir lemts neveiksmi.»

— Vai jums nebūtu tagad jāpatauj partijas, kuras vēl ir gatavas šo ideju atbalstīt kopā ar jums?

— Tas jau tiek darīts! Mums bija tikšanās ar šobrīd lielāko un ietekmīgāko politisko spēku — Tautas partiju. Es tikos ar Kalviša kungu, kurš izteicies, ka vajadzētu sākt diskusiju par visas tautas vēlēto prezidentu. "Sausais atlikums" no šīs tikšanās — Kalvītis nav gatavs atbalstīt sociāldemokrātu ierosināto parakstu vākšanu, taču viņš vēlas par šo jautājumu rīkot plašāku diskusiju. Šī diskusija varētu notikt septembrī vai oktobrī, un tajā, kā solīja TP priekšsēdētājs, piedalīsies arī LSDSP. Kalvītis vēlas diskutēt ne tikai par veidu, kā tiek ievēlēts prezidents, bet arī par to, kādam vajadzētu būt varas sadalījumam

Latvijā un vai būtu jāpalielina prezidenta pilnvaras. Pēc šīs diskusijas TP ir gatava formulēt savu nostāju.

Par šo jautājumu es esmu runājis arī ar "Saskaņas centra" pārstāvjiem. Ušakova kungs tāpat sacīja, ka viņa vadītais politiskais spēks par šo jautājumu izlems rudenī. Viņš pats ideju vērtē pozitīvi, jautājums tikai, kādā veidā "SC" varētu iesaistīties šajā kampaņā.

Bez šaubām, tiks runāts arī par visiem citiem politiskajiem spēkiem.

— Vai jums ir zināmi kādi stingri pretinieki šai idejai?

— Nevienš tā īsti neuzdrošinās atklāti izteikties kā pretinieks. Es zinu, ka iebildumi ir atsevišķiem deputātiem no "Jaunā laika", piemēram, Solvitai Āboltiņai. Lai gan kopumā "JL" it kā varētu atbalstīt šo ideju.

— Jūs pieminējāt, ka Tautas partija vēlas diskutēt par varas sadalījumu starp prezidentu un parlamentu. Vai, mainot prezidenta ievēlēšanas kārtību, obligāti jāmainās arī šim attiecībām?

— Sociāldemokrāti uzskata, ka vispirms jānoskaidro pamatjautājums — kurš vēlē Valsts prezidentu. Tālākais jau ir nianses, par kurām vēlāk var diskutēt.

Satversmes otrais pants saka, ka Latvijas valsts suverēnā vara pieder Latvijas tautai. Pēc būtības tauta šobrīd ir "aizdevusi" Saeimas deputātiem tiesības vēlē prezidentu. Un tikpat labi šīs aizdotās tiesības var paprasīt atpakaļ.

— Bet aizdotu mantu ne vienmēr gribas dot atpakaļ.

— Jā, un tāpēc tiek izmantoti visādi argumenti, lai šo ideju noraidītu. Patiesībā LSDSP priekšlikums deputātiem ir ļoti izdevīgs. Viņiem netiek uzspiests nekāds modelis, kādām būtu jābūt prezidenta un Saeimas attiecībām. Tas paliek viņu ziņā.

— Un cik daudz parakstu jau izdevies savākt?

— Pašreiz jau tuvojas diviem tūkstošiem.

— Vai ir arī kādi pazīstami cilvēki — mākslinieki, zinātnieki un citi —, kas atbalsta jūsu ideju?

— Es domāju, ka tuvākajā laikā šai

idejai piesaistīšu profesorus Zemribo un Cielavu, kuri kopā ar Bojāru strādāja pie jauna Satversmes projekta. Viņi ir ļoti labi juristi.

Domāju, ka mēs savāksim sākotnēji nepieciešamos 10 000 parakstus. Tālāk Centrālā vēlēšanu komisija izsludinās parakstu vākšanu par referendumu ierosināšanu un būs nepieciešams, lai par šiem Satversmes grozījumiem parakstās vismaz desmitā daļa no tiem vēlētajiem, kas piedalījās pēdējās Saeimas vēlēšanās. Tajā brīdī gan būtu ļoti svarīgi apzināties visu politisko spēku pozīcijas. LSDSP, bez šaubām, viena pati nespēs to izdarīt. Ja nebūs vienošanās starp vairākiem politiskajiem spēkiem, arī tādiem, kas ir pārstāvēti Saeimā, tādā gadījumā pasākums ir lemts neveiksmi.

— Tie, kas neatbalsta ideju par visas tautas vēlēto prezidentu, nereti uzsver, ka tauta noteikti nebūtu ievēlējusi par Valsts prezidentu Vairu Viķi-Freibergu.

— Bet tajā momentā bija ļoti liela iespēja, ka arī Saeima nobalso pret Vairas Viķes-Freibergas kandidatūru. Tā bija spilgti izteikta loterija, kurā tika izvilta veiksmīga loze. Ažiotāža ap prezidenta ievēlēšanu toreiz nebija mazāka kā tagad. Atcerēsimies, kā parādījās V. Viķes-Freibergas kandidatūra. Juris Bojārs atveda aiz rociņas! Paveicās, ļoti paveicās!

— Ne visiem...

— Arī taisnība. Man ir grūti nosaukt kādas milzīgas kolektīvas kļūdas. Parasti kļūdaini ir tie lēmumi, kas tiek izņemti šaurā lokā. Pēdējās aktivitātes sabiedrībā liecina, ka cilvēki arvien vairāk ir gatavi paši piedalīties politiskajā procesā un lēmumu pieņemšanā, nevis tikai gaidīt, ko nolems ievēlēt tautas priekšstāvji.

— Dažreiz tiek piesaukts Lietuvas piemērs — tauta esot ievēlējusi neveiksmīgu prezidentu Rolandu Paksu, kurš drīz vien bija spiests atkāpties.

— Pilnībā abstrahēties no misējiem nav iespējams nevienā sistēmā. Droši vien šādus argumentus no citu valstu pieredzes varētu atrast

gan par visas tautas vēlēto, gan par parlamenta vēlēto prezidentu. Bet jautājums ir par to, vai mēs gribam veicināt pilsonisko sabiedrību un cilvēku līdzdalību politiskos procesos. Visas tautas vēlēts prezidents ir laba iespēja to veicināt.

— Kam, jūsuprāt, jādod tiesības izvirzīt Valsts prezidenta kandidātus? Lai neiznāk tā, ka cilvēkiem tiek dotas tiesības vēlē prezidentu, bet izvēlēties īsti nav ko.

— Nav teikts, ka šīs tiesības jādod tikai partijām. Var būt arī citi modeļi. Piemēram, noteikts skaits vēlētoju, kuram ir tiesības izvirzīt savu kandidātu. Iespējams, te varētu būt sava loma arī pašvaldībām.

— Tātad šobrīd jums vēl nav sabiedroto un viss ir pašu rokās. Cik jūsu partijā ir aktīvu biedru?

— Mēs šobrīd veicam pārreģistrāciju. Ir arī pieņemti jaunie statūti, kas paredz, ka LSDSP būs aktīvie biedri un līdzjutēji jeb atbalstītāji. Šobrīd ir pārreģistrējušies vairāk nekā 1000 biedru, bet šis process vēl turpinās. Tiem, kuri nepārreģistrēsies, būs iespējas palikt par LSDSP atbalstītājiem, saglabājot saikni ar partiju.

— Kā jūsu partijai ir ar finansēm?

— Es varu droši teikt — mums nav neviena oligarha atbalsta. Pārsvārā LSDSP atbalsta mazie un vidējie uzņēmēji. Protams, šai parakstu vākšanas kampaņai ir vajadzīgi līdzekļi, kaut vai, lai samaksātu notāriem. Reķinām, kopā tas varētu izmaksāt ap 40 000 latu, bet šo naudu mēs noteikti dabūsim.

— Ik pa laikam dzirdam, ka kāds no LSDSP devies pie Pirmās partijas vai pie Tautas partijas. Nesen bijušais partijas priekšsēdētājs Guntars Jirgensons iestājās "Saskaņas centrā".

— "Saskaņas centrs" tiešām ļoti kāro ieņemt sociāldemokrātu nišu Eiropā. Sevišķi aktīvi ar to nodarbojas Boriss Cilevičs, kurš braukā apkārt un stāsta, ka LSDSP — tā ir vēsture, ka patiesībā sociāldemokrātisko virzienu Latvijā šobrīd pārstāv "SC". Lai gan tās ir dumjības. Kad pirms 9. Saeimas vēlēšanām televīzijā notika premjera kandidātu diskusijas, man blakus stāvēja "SC" pārstāvis Jānis Urbanovičs, kurš visai Latvijai paziņoja, ka pārstāv labēju partiju. Cilevičs mēģināja panākt, ka "SC" uzņem Eiropas Sociālistu partiju, tāpēc pie mums brauca īpaša delegācija un interesējās, kas un kā. Taču pēc šā brauciena tika ļoti skaidri paziņots, ka istie sociāldemokrātijas pārstāvji ir tieši LSDSP.

Jirgensona laikā mums nebija gandrīz nekādu starptautisko aktivitāšu, šobrīd mēs tās esam atjaunojuši. Partijā ir notikušas izmaiņas, šobrīd priekšgalā ir daudzi jauni cilvēki.

— Un vecie ar to nevar samierināties?

— Es uzskatu, ka mums ir jādod iespējas jaunajiem. Taču ir arī kungi, kas ir mazliet igni. Zināms paudžu konflikts iezīmējas, taču tā nav šķelšanās. Mans vietnieks šobrīd ir Dainis Ivāns. Mums ir lieliskas attiecības. Partijā vairs nav konfliktu, un tas ir pats galvenais. Visi, kuriem kaut kas nav patīcis, ir pagājuši malā.

— MĀRIS ANTONEVIČS